

מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל

כל אחד הלך בפתחו אשר פתח לעצמו

אחד מגדולי החסידות, בעל ה"מאור ושמש", כותב על כך את הדברים הבאים:

"הכלל הוא: שכל צדיק יאחז דרכו והילוכו בקדושה, ופותח לו פתח לעצמו. ולא לעשות מצות אנשים מלומדה. דהיינו, לפי שראה רבו כך עשה, או חברו עושים כן, גם הוא יעשה כמעשיהם ותנועותיהם... לא כן הדרך, אלא כל אחד יפתח לו פתח ושערי קדושה בפני עצמו. וזהו 'ראה שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה', היינו שלא הסתכל אחד לילך בפתח שפתח חברו בקדושה, כי אם כל אחד הלך בפתחו אשר פתח לעצמו. לזאת – 'ותהי עליו רוח אלוקים' – ששרתה עליהם שכינה".

כלומר, כל אחד והמסלול הרוחני שלו, כל אחד צריך לפתח נתיב בעולמו. פתחיהם אינם מכוונים זה כנגד זה. כל אדם הוא עולם שלם בפני עצמו, יחיד ומיוחד. כל אחד חווה את המציאות באופן שונה מאשר איך שחברו חווה אותה, ולכל אחד רגשות והרגשים המיוחדים רק לו.

כשם שזאת המציאות ביחס לענייני העולם הזה, כך הוא גם ביחס לענייני העבודה הרוחנית של האדם. "יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה הוא, שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו" (מסילת ישרים א). בעולמו האישי שלו. לכל אחד יש עבודה רוחנית המיוחדת לו, עליה מתפללים אנו מדי בוקר: "ותן חלקנו בתורתך" – שנזכה לחלק המיוחד שיש לכל אחד ואחד מאיתנו בתורה, המותאם באופן מושלם לנבכי אישיותו.

לכל אחד-דרך יחודית בעבודת ה'

בלעם ראה שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה וכל אחד עובד את בוראו בדרך הנכונה, המתאימה והמיועדת עבורו. אני לא מנסה להיות אתה ואתה לא מנסה להיות אני. כל אחד מכיר את דרכו הסלולה בעבודת ה' יתברך. כל יהודי אינו מביט

פתחים שאינם מכוונים

ישנה נקודה יסודית ומהותית בפרשת 'בלק', ממנה נוכל ללמוד מוסר השכל עצום. בלעם הרשע מנסה לקלל את ישראל, אך אין לו ברירה אחרת והוא נאלץ לברכם. ביקש לקלל ונמצא מברך. וכך חוזר הדבר ונשנה כמה פעמים. למדנו מכאן את כוחו של היפוך הדיבור, היכולת להפוך את הרע לטוב. דווקא המקלל, הוכרח לברך, וגם בפרשה הקודמת, פרשת 'חוקת', דווקא הנחש, הממית בדרך כלל, הפך לכוח קמיה.

עניין זה משקף את עוצמת הייחודיות שיש לכל יהודי באשר הוא כיחידי בעולם, אמנם אחד מתוך רבים אך כיחידה מופלאה ונדירה, ואין בלתה ודוגמתה בעולם.

באחת הברכות שבירך בלעם את ישראל, אמר: "מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל" (במדבר כד, ה). ועל איזו טובה התכוון? כתב רש"י (שם): "על שראה פתחיהם שאינם מכוונים זה מול זה". ובפשטות הכוונה היא שראה בלעם שעם ישראל שומר על גדרי הצניעות וקדושת הבית.

אולם יש שפירשו את דברי רש"י באופן אחר.

ונקדים תחילה.

הנה ידוע אצל מומחי תורת הנפש שאם יש לאדם זהות משלו, הוא אינו מסתכל מה קורה אצל אחרים. אם אדם עסוק בעשייה חיובית שלו, הוא לא בודק ובוחן כל הזמן במה השני מתעסק, פשוט אין לו זמן ומקום בתודעה בשביל זה. כמו אותו רב שבירך את תלמידיו שלא יחטאו, כי לא יהיה להם זמן לחטוא... הם יהיו עסוקים בעבודה הרוחנית שלהם.

בלעם רואה את העם "שוכן לשבטיו" ובמצב של "מה טובו" – כי כל אחד היה מרוכז וממוקד בשליחותו הייחודית והחשובה.

אם אני זה אני - בגלל שאתה זה אתה, ואתה זה אתה - בגלל שאני זה אני, אז, אני זה לא אני, ואתה זה לא אתה! אבל, אם אני זה אני - בגלל שאני זה אני, ואתה זה אתה - בגלל שאתה זה אתה, אזי, אני זה אני, ואתה זה אתה!

במאמר המוסגר נציין שאין באמור לעיל לשלול ולהראות כסתירה לדבריהם ז"ל: קנאת סופרים תרבה חכמה, אשר ביסודה מכוונת על למידה חיובית ממדרגתו של חברו, ובכוחה להגביר את הרצון להיות "גם" ולא מתוך רצון להיות "כמוהו", אלא אדרבה, אם פלוני זכה להגיע למקום זה גם אני לפי "כוחותי שלי" יכול להגיע לזה ואפילו יותר גבוה. והדברים ארוכים והרחבנו בהם במקומם).

מדוע התכופו המתפללים בהגיעם לספסל החמישי?

ישנו מעשה הממחיש עד היכן מגיע החידלון שקיים בהעתקת מעשה האחר.

היה זה בעת ביקורו של תלמיד חכם באחד מבתי הכנסת באחת הקהילות, הוא שם לב שכל מי שנכנס לבית הכנסת, בהגיעו לספסל החמישי כורע ומתכופף ורק אז ממשיך להתקדם פנימה.

כששאל לפשר התופעה המוזרה, לא קיבל מענה, התשובה היחידה שאמרו לו רוב הנשאלים היתה ש"כך המנהג בבית כנסת זה מקדמת דנא ואין לערער ולהרהר אחר מנהגים קדומים". אך כדרכם של תלמידי חכמים, הרב לא הסתפק בתשובה זו והחל לחקור אחר העניין לעומק. אחד מבני הקהילה הפנה אותו ליהודי מבוגר אשר מן הסתם זוכר את מקור המנהג הקדום אשר התחיל לפני שנים רבות.

כשפנה אליו, אמר היהודי המבוגר לרב שאכן שנים רבות המנהג קיים אך הוא אינו יודע את שורשו, אולם זודתו, אשה מבוגרת ומופלגת מאד בשנים, עדיין חיה ואפשר לשאול אותה אולי היא זוכרת פשר המנהג. הרב מיהר לביתה ולאחר מאמצים מרובים הצליח להציג את שאלתו בפניה כיון שכבדת שמיעה היתה. כשסוף סוף הבינה את שאלתו פרצה בצחוק גדול. ואז סיפרה שלפני יותר מתשעים שנה, בילדותה לא היה מנורות בבית הכנסת, רק נרות עם שמן שהיו נמצאים בתוך קני זכוכית המשתלשלים מן התקרה, ובכדי שיוכלו המתפללים לראות על ידם היטב את הכתוב בסידור, היה נר אחד שנקבע בגובה נמוך באופן שהעובר תחתיו היה צריך לכופף ראשו ולעבור הלאה... היה זה הנר שמתחת לספסל החמישי....

לראות כיצד חברו עובד את ה', אלו הנהגות טובות יש בו, כיצד הוא מחנך את ילדיו, ואז ממהר לחקות אותו במעשיו הטובים. אלא כל אחד סלל לעצמו דרך ייחודית בעבודת ה', כל אחד מהם יגע ועמל לתפוס נקודה מיוחדת שעליה הוא יתאמץ ויעבוד עד שיסלול דרך מחודשת בעבודת ה'. אין שני יהודים זהים בדרך עבודתם.

נקודה זו הוציאה את בלעם מכליו מהתפעלות, ולא יכול היה להתאפק מלברכם, "מה טובו אוהליך יעקב". לפי האמור נבין גם מדוע רש"י מבאר שראה בלעם "כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבים", דהיינו שלכל שבט היה את הנושא הראשי בו השקיע, התייגע ועמל, וכל אחד בחר לו דרך משלו לעבוד את ה'.

אין ביתו של ראובן מהווה העתקה ושכפול הדמיון לביתו של שמעון, אלא כשם ששמעון מכיר בכוחותיו ויכולותיו בעבודתו, עבודת ה', וממקום זה הוא עובד את בוראו, כך שמעון מכיר בהכרה גמורה ומוחלטת בכוחותיו ויכולותיו שלו אשר חננו האל בהם, וממקום עמוק ופנימי זה הוא עובד את בוראו. אף אחד אינו מרגיש צורך לכך שיהא פתחו מכוון לפתח חברו ומשם ללמוד את עבודתו כמעתיק אלא חי הוא בתחושת רוממות לפי גודל נשמתו וכוחותיו כמתנה פרטית אשר קיבל ממרום ומשם שאב את מירב המרץ החשק והרצון לעבוד את קונו, וממילא יש ביכולתו להתרומם ללא מגבלות ומסגרות התוחמות את פריצת הדרך בעבודת ה', הקיימות ונובעות פעמים רבות מהעתקה של אורח חיים ודפוסי חשיבה ואף עבודה מעשית של פלוני או אלמוני. והדברים עמוקים מאד כאמור.

העתקה - מלומדה

למדנו מכאן את החשיבות שבדבר, שכל אדם, ובפרט עלם צעיר, יתן ליבו ודעתו להכיר את כוחותיו וכישרונותיו, ועל ידי כך ישתדל "להגשים את עצמו" - לפי תכונות האופי, הכישרונות ונטיית לב שאופיינית לו, עליו לשאוף לממש את הפוטנציאל האישי - במסגרת המתאימה לו, על מנת להשיג את ייעודו עלי אדמות. לעומת זאת, מי שחי בהעתקה, ימצא את עצמו לעיתים במין מגבלה המונעת אותו מלהתקדם ואינה נותנת מקום אמיתי לפריצת כוחותיו שלו החוצה. ומכאן תצא הקריאה - אל תנסה להיות כמו כולם! עליך למצות את הכישרונות והפוטנציאל הטמון בך, ולא לבזבז אותו.

וכמו שאומרים בשם האדמו"ר מקוצק צ"ל:

ועל דבר זה היו צדים את הקופים ביערות.

כמו כן, היו פושטים ונועלים את נעליהם לעיני הקופים כמה וכמה פעמים, ואחר כך שופכים דבק חזק בסוליה של הנעל, ובתוך הנעל, והולכים. ובאים הקופים ונועלים את הנעליים, ונצמדים לקרקע, ובאים הציידים וצדים אותם.

ולפני זמן פורסם דבר פלא שאירע במדינת טורקיה, כאשר 500 כבשים קפצו אל מותם מצוק גבוה... והתברר שהראשונה טעתה וחשבה שזה מישור וקפצה אל מותה, וכולם אחריה....

תוצאה של עיוורות וחקיינות...

עלינו לעבוד את ה' עבודה אמיתית שאינה מזוייפת, לא כזו המגיעה ממקום של חקיינות שרעתה רבה וגורמת פעמים לטשטוש המציאות או לאימוץ של הנהגות ותופעות שונות ומשונות, ואפילו מסוכנות, שהרי ככל שיהיה לאדם ערך עצמי כך יוכל יותר ויותר להפעיל את ה"מסננת" הרוחנית הקיימת בו ובכך לדעת מה טוב לו באמת ומה לא, מה לקרב ומה לרחק ועוד.

וביותר, למדנו שפעולה הנעשית מתוך חקיינות ולא מתוך מחשבה פנימית, היא פעולה השייכת למנהגי הקופים, בכל מעשה צריך לחשוב מה תכליתו ומטרתו. כמובן שיש דרגות בדברים, אך זה פשוט שיש להפעיל את המחשבה בעבודת ה'.

מעשה, ברור שאדם המתבונן ירצה להיות מה שהוא, אך עדיין הוא שואל את עצמו איך עושים זאת?

ובפרט שהרי קרוב הוא אצל עצמו, ויודע פגמיו וחסרונותיו אשר ללא ספק עומדים הם לו כרוץ ממש ומפריעים לו לפרוץ קדימה, וא"כ השאלה קודם העבודה המעשית כיצד צריך וראוי לחשוב על הדברים ועל עצמו בכדי לדעת כיצד להביט אל נכון בסוגיא מהותית זו.

לדעת ולהכיר בערך עצמו!

תחילה וראש נפתח במשנה מפורשת והלכה פסוקה (סנהדרין פרק ד משנה ה): "חייב אדם לומר: בשבילי נברא העולם!"

כלומר, כל אדם חייב לומר ולשנן לעצמו כל הזמן שבשבילו ברא הקב"ה את העולם כולו. עליו לחזק ולגדל את הידיעה הזו שהיא חשובה ויסודית מאוד שבעצם הקב"ה טרח וברא בשבילו עולם מלא. מי שיתבונן בזה יגלה שאכן כל אחד חווה

מעשה זה ממחיש לנו עד היכן מגיע נושא ה"העתקה" בפעולות בני האדם, ייתכן שקבוצת אנשים תאמץ איזה "מנהג" או פעולה, שבעצם אין בה שום טעם או תכלית, אלא כל כולו בא ממקום של חיקוי פעולה סתמית בלבד.

לרקוד עם ספרי תורה סביב הנפטר - היתכן?!

בקהילה אחת בחו"ל התפתחה תופעה מפתיעה. כל יהודי שהגיע זמנו והסתלק מן העולם, היה מובא לחצר בית הכנסת ושם היו מסתובבים סביבו עם ספרי תורה בשירה וזמרה. כאשר הזדמן לשם תלמיד חכם יודע ספר וראה את המנהג הביע את תדהמתו מהתופעה ועוד יותר התפלא כשנאמר לו שכך הורה להם רב חשוב לפני תקופה, שכבוד הנפטר הוא שיעשו סביבו הקפות לאחר פטירתו!!!

לאחר חקירה ודרישה התברר שלא כך היתה כוונתו של הרב, אלא שהוא יעץ להם שטוב לעשות הקפות סביב הנפטר, כפי שכתוב בסה"ק, שקודם נתינת המת בקבר, יש נוהגים לעשות הקפות סביבו, כי יש בזה תיקון גדול להבריח מעליו מזיקים ורוחות רעות. ואילו הם בסכלותם הבינו שכוונתו היתה להקפות כמו בשמחת תורה... ולא הבינו את המשמעות הנכונה.

מלבד מה שהמעשה מעיד על בורותם של אלו שלא זכו להגות בתורה ובהלכה, או שלא זכו להנהיג רבנית בקהילתם, הרי שלמדנו גם עד כמה יש להיזהר מנגע ההעתקה כאשר מדמים דבר לדבר ומעתיקים ממקום למקום ללא שום קשר ועניין.

"חקיינות" - מנהג הקופים!

כתוב בספר הברית לרבינו פנחס אליהו מוילנא (חלק א מאמר יא):

מעשה בקוף אחד שהיה רגיל לבוא לבית איש אחד, והיה שובר והורס את הבית, והדייר לא יכל לצוד אותו או להבריחו, והיה בצער גדול.

מה עשה?

לקח סכין גדול, והחזיקו בצורה הפוכה עם גב הסכין עליו, והעבירו על צווארו אנה ואנה לעיני הקוף בגבו ולא בחודו, והניח את הסכין על השולחן...

מיד לקח הקוף את הסכין, ושחט את עצמו...

שהמסילת ישרים מגדיר את הגאווה (בפרק יא) אלא חשיבות בעלת משמעות עמוקה ואף מזעזעת - כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם! אומר רש"י: כלומר, חשוב אני [כעולם מלא]!"

מכל זה נמצינו למדים מפורשות כי הגאווה היא ערך עצמי מזויף והכבוד האמיתי והערך העצמי הם מיסודות צורת האדם ותחילת העבודה שלו עם עצמו לחיים מאושרים.

הפאזל החסר...

יהודי מיואש, הגיע לרבו ופרץ בכי: "כבוד הרב, מה יהיה עם חיי העלובים? אני לא מצליח בפרנסתי, השלום-בית שלי לא מן הטובים, שלא לדבר על חיי החברה... בקיצור, אני לא מצליח בכלום! למה לי חיים?! אני חסר ערך לחלוטין בעולם. טוב מותי מחיי..."

חיך אליו הרב, הצביע על שתי תמונות שתלויות בקיר ואמר: "אתה רואה את התמונה הזו? זו תמונה שעשויה מאלפיים חלקי פאזל, היא מאוד יפה. עכשיו תסתכל בתמונה השנייה, היא גם עשויה מאלפיים חלקים, אך יש בה משהו שונה. האם אתה מבחין בשוני?"

"בזדאי" - ענה היהודי - "חסר שם חלק אחד, זה כל כך בולט, כמה חלק אחד שחסר יכול להרוס תמונה כה יפה..."

לרגע הזה חיכה הרב וקבע בנחרצות: "כך אתה, אתה חלק מהפאזל הגדול של עם ישראל, אתה חשוב מאוד לעולם! אם תחסר - העולם לא יהיה מושלם!"

היהודי יצא מעודד מרבו כשחיך נסוך על פניו.

הפסד גדול לכל ענייני רוחניות

הגאון הגדול רבי אהרון קוטלר, מגדולי הזור הקודם, בספרו 'משנת רבי אהרון' (חלק א עמוד קנא) הרחיב את היריעה בידועו כי דבר זה נצרך מאוד לקיום עבודת האדם את בוראו, ואלו דבריו:

"ובאמת כל עצמותו של האדם ומדרגתו בעצם היא לפי הכרתו בערכו. ואמרו חז"ל 'האוכל בשוק פסול לעדות' וכן נפסק ברמב"ם שבזויים פסולים לעדות, כי כיון שהוא בזוי בפני עצמו אי אפשר להאמינו ב'לא תענה ברעך עד שקר', כי העיקר בנאמנות הוא ההרגש של 'איך אעשה דבר מגונה' שיש לו, ולכן, כיוון שמזלזל בעצמו, אי אפשר לסמוך עליו, שהרי עלול גם כן לשקר בעדותו, שהרי אינו חושש על עצמו מה שיהא עמו."

את העולם בצורה שונה לחלוטין ולכל אחד ברא הקב"ה ממש עולם שלם שונה לחלוטין מהעולם של זולתו וייחודי רק לו ועיקר העבודה שלו הוא לתקן את עולמו הפנימי שלו.

בספר 'שער העבודה', המיוחס לרבינו יונה מגירונדי, כתב:

"הפתח הראשון הוא, שידע האיש העובד ערך עצמו, ומכיר מעלתו ומעלת אבותיו וגדלותם וחשיבותם וחיבתם אצל הבורא יתברך וישתדל ויתחזק תמיד להעמיד עצמו במעלה ההיא, ויצא לו מזה כי כאשר תעלה בליבו תאוה ויעלה בליבו גאווה לעשות דבר שאינו הגון ייבוש מעצמו וייבוש מאבותיו וישיב לנפשו ויאמר: אדם גדול וחשוב כמוני היום, שיש בו כמה מעלות טובות רמות ונישאות ושאינו בן גדולים בן מלכי קדם, איך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים כל הימים... ואם חלילה וחס לא יכיר מעלתו ומעלת אבותיו, נקל יהיה בעיניו ללכת בדרכי הפרוצים להיגלות כאחד הנבלים ולמלא תאוותו בחיקו."

כשם שצריך להאמין בקב"ה - כך צריך להאמין בעצמו!

גם הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין בספרו 'צדקת הצדיק' (עמוד קנד) נוגע בנקודה זו ומבהיר:

"כשם שהאדם צריך להאמין בקב"ה, כך הוא צריך להאמין בעצמו. רוצה לומר, שיש לה' יתברך עסק עמו, ושאינו פועל בטל שכן לילה היה וכן לילה אבד חס וחלילה. רק צריך להאמין כי נפשו ממקור החיים יתברך שמו וה' יתברך מתענג ומשתעשע בה."

גאווה מזויפת מול ערך עצמי אימתי

הגה"צ רבי שלמה וולבה, זקן המשגיחים ומורה הדרך בעבודת הנפש, בספרו 'עלי שור' (עמוד קסט), מצטט את דברי המשגיח המפורסם הגאון הצדיק רבי ירוחם ממיר:

"אוי לו לאדם שאינו מכיר את ליקויי נפשו, אבל אוי ואבוי לאדם שאינו מכיר את מעלותיו, כי הן אפילו את כלי עבודתו אינו מכיר!"

"התחלת כל עבודה פרטית, היא דווקא חווית רוממות האדם. מי שלא עמד מעולם על רוממות האדם מיצירתו וכל עסקו עם עצמו הוא רק להרחיב את ידיעותו על הרע שבו ולייסר עצמו על זה יותר ויותר, ישקע בייאוש ובסוף ישלים עם הרע מאפס תקווה לתקנו. כל אדם חייב לדעת שיש לו חשיבות, לא חשיבות מדומה שהוא 'מחשיב עצמו בעיני עצמו' כפי

לטובה אינו יודע לפרגן לעצמו, אזי מצבו לא קל ואף יותר מכך, כי באופן זה לא מתקדמים לשום מקום!!!

אלא שמבחינה מעשית עדיין נשאל, כיצד נגביר ונחזק את המיזות הטובות שבנו בעיני עצמנו לבעבור יהיו אלו כלים טובים ויעילים לעבודת ה'.

נציג שני דרכים וכלים מעשיים מתוך רבים:

להתחבר לדמות שתנסוך בי "אמון"!!!

א. להאמין בכוחותי שלי היא עבודה רבה וחשובה אך לא פחות חשוב הוא שנהיה תמיד צמודים לדמות גדולה וחשובה אשר תאציל מכוחה ומגדלותה עלינו ובכך בעצם תייצר אמון נוסף שלנו בעצמנו, כפי שמלמדת אותנו התורה, וכמו שנראה מהמעשה הנפלא הבא:

בפרשת 'פינחס' הקב"ה מצווה את משה רבינו על חילופי המנהיגים. וכך נאמר: "ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו... ונתת מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל" (כז, יח). ויש להבין את הצורך בפעולת משה רבינו של: "ונתת מהודך עליו", הרי הקב"ה העיד על יהושע שהוא "איש אשר רוח בו" ושהוא כשיר לשמש כמנהיג בישראל א"כ מה היה עוד חסר בו עד שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: "וסמכת את ידך עליו ונתת מהודך עליו"?

רש"י כנראה התקשה בזה ואכן הוא מפרש שהכוונה שייתן לו מתורגמן שידרוש בחייו, שלא יאמרו עליו לא היה לו להרים ראש בימי משה. אולם זה אינו פשוטו של מקרא, כך שהשאלה עדיין איתנה. וכי חלילה צריך איזו תוספת של משה אחרי שהקב"ה מעיד על יהושע וסומך עליו?

מעשה שהיה בגאון רבי שלמה קלוגר מבראדי, אשר בצעירותו היה רב בעיר קטנה בשם קוליקוב ונדע כאיש ישר שאינו נושא פנים לאיש. פעם היה לראש הקהל בעיירתו דין תורה, ממנו יצא חייב. מאז הפך לשונאו של רב העיר והתנגד לו בכל דבר ודבר שהתרחש בעיירה. בעקבות הצרת צעדיו נתדלדלה אף הכנסתו של רבי שלמה קלוגר עד שישב והגה בתורה בדוחק רב ובעניות גדולה.

באחת השבתות, כאשר התיישב רבי שלמה על מקומו בבית הכנסת, חש כי מלבושו נדבק אל הספסל. ואז הבחין כי אי מי מרח על כסאו דבק עגלות. חליפתו נמרחת בדבק ונגרם לו צער, אך הוא הסיח את הדבר מליבו במהלך השבת כדי לא להתעצב. אבל תיכף אחר הבדלה כאב על מעמדו השפל שהגיע לידי כך שיש המתנכלים לו ורוצים ברעתו ובדחוקותו הרבה. כיון שכך, החליט לעזוב את משמרתו וללכת לעיירה

"כתוב בתורה "כי עם קדוש אתה וגו' ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה" וגו', 'חביב אדם שנברא בצלם, חביבים ישראל שנקראו בנים למקום' עם קדוש ועם סגולה, ומכל מקום בדרך כלל אין האדם מכיר את חשיבותו הנוראה הזאת, והוא מכיר את עצמו אך מצד הפחיתות שבו כי קרוב הוא לזה מצד חומריותו והרגלו מקטנותו וממילא הוא פחות ונבזה בעיני עצמו, ועל ידי כך הוא באמת הולך ומתקטן, וכדוגמת העשיר שאינו יודע בעושרו [שהוא עשיר] וממילא אינו משתמש בו והרי הוא באמת כעני לכל דבר. וחייב אדם להתבונן ולהכיר החשיבות הגדולה שיש בו בעצמותו ובכח שמתהווה בו בפועל עם הכרתו בחשיבות זו, וכל כמה שמרבה בהכרה זו כן מתרבה וגדלה בו חשיבותו וזהו גורם ועיקרי לתיקון המעשים יותר מכל".

את מאמרו הנפלא הוא חותם כך: "והרי לנו עד היכן הדברים מגיעים, שאם אדם אינו מכיר בערכו ומקטין את עצמו הרי גורם בזה הפסד גדול לכל ענייני רוחניותו!"

כלומר, לא רק שאין סתירה בין ערך עצמי לגאווה אלא עומק המדרגה של האדם נמדדת לפי היכולת שלו וההתרגלות שלו להכיר בערך עצמו! ערך עצמי הוא יסוד החיים, אי אפשר לחיות בלעדיו. וישאל השואל, אז מה זו גאווה? זהו ערך עצמי מזויף. כשאדם מרגיש ערך כאשר באמת אין ערך. ומתי זה קורה על פי רוב? כאשר הוא משפיל אחרים במחשבתו מכל סיבה היא. במקום לייצר ערך אמיתי מהתגברויות על קשיים הוא מייצר ערך מזויף מכך שהוא מקטין אחרים ואז נשאר "מעליהם" (בדמיונו).

השתמש בשני המשוטים

זו הדרך הנכונה - ידיעת מעלותיו מחד והכרת חסרונותיו מאידך, אך בלא שתפגום מחשבה זו את זו.

אדם ששט בסירה, אם ישתמש בשני המשוטים המותקנים משני צידי הסירה, אזי תתקדם סירתו עוד ועוד עד שתגיע למקום היעד הרצוי והמבוקש. אבל אם ישתמש רק במשוט אחד, לא יתקדם לשום מקום ולא זו בלבד אלא שהסירה תסתובב סביב עצמה שוב ושוב.

כך כל אדם יש לו שני כלים, האחד - לייקר את מעשיו, לדעת איזו עוצמה יש לו ועד כמה הוא יכול ומסוגל להתקדם, ומאידך יש את ההלקאה העצמית, 'למה לא עשיתי כך וכך?' 'למה נכשלתי בניסיון?' וכדומה. והנה, מי שמעריך את מה שהוא כן עושה, מותר לו להשתמש גם במשוט השני של הגערה העצמית, וכך בס"ד יתקדם הלאה. אבל מי שיודע רק לגעור בעצמו על כישלונותיו, ואילו בדברים שעשה ופעל

שכוונתו כמובן, שרבי מאיר יתרשם מחכמתו ויראה בו כמי שראוי לשמש כראב"ד ומגיד בעיירה.

רבי שלמה הלך אל רבי מאיר, והלה התרשם עד מאוד מגדלות רוחו. כששב לביתו של רבי אפרים זלמן, אמר לו רבי שלמה כי חש הוא שאינו רוצה לקבלו כמלמד ילדיו ועל כן זוחהו בלך ושוב, ומבקש הוא לדעת האמת כי חבל שיבטל זמנו אצלו, ינסה את מזלו במקום אחר, והבגדים החדשים – יניח אצלו.

השיב לו ר' אפרים זלמן, שאינו רוצה לקבלו למשרת המלמדות משום שיעדו לגדולה מזו, וסיפר שבקהילתו מבקשים כעת מגיד וראב"ד ומצאהו נכון וראוי לאותה איצטלה. בשמוע זאת ר' שלמה צהבו פניו משמחה, ונשא תודה גדולה לקב"ה שהביא אותו הנה.

בשבת, כיבדו את רבי שלמה לשאת דברים בבית הכנסת הגדול של העיר בראד לרגל התמנותו לראב"ד. ובהגיע עת הדרשה התקבצו כולם מקטן ועד גדול, כשעמד רבי שלמה אצל הבימה והבחין במתכנסים הרבים, נפלה עליו אימתא דציבורא והחל מדבר דברים שאינם סדורים, מחמת בהלתו. ר' אפרים זלמן הבחין תיכף שכל זה אירע בשל חרדת הציבור שנגרמה לו, ועל כן החל להכות באצבעו ולומר בקול: 'אוי, כמה טוב הוא אומר'. ומשראה העם עד כמה ר' אפרים זלמן משבח דבריו של המגיד, החלו אף הם לומר כך, והאמינו שדבריו של רבי שלמה מלאים בחכמה ובכינה יתירה. עד שנתרחבה דעתו של רבי שלמה והחל לומר דברים נפלאים שלא שמעתם אוזן. ותיכף מיד לאחר מכן התקבל למשרתו בכבוד ונתעלה לראב"ד בבראד עד יום עלותו לשמיים, לערך ארבעים שנה.

מכאן למדים, שיוכל האדם להיות גדול בעניקים עד שהקב"ה בעצמו יעיד עליו, אבל על מנת שיוכל להנהיג את עדתו שישמעו בקולו, תלוי רק בהוד ובהדר שמשווים לו. אם יש לו את זה – דבריו נשמעים ומתקבלים. ואם אין לו זאת – אינו יכול לפעול כלום. אבל כבוד עם השפעה הוא רק מה שהאנשים הגדולים בעיר נותנים. כשהמון העם רואים שהחשובים והגדולים מכבדים את הרב אז גם הם מכבדים ושומעים לדבריו. אבל אם האנשים הגדולים יזלזלו בו, אז גם ההמון מזלזלים בו, ואז לא יוכל להנהיג אותם בדרך הישרה ולהעמיד הדת על תילה.

זה שאמר הקב"ה למשה: "קח את יהושע איש אשר רוח בו". אני מעיד עליו שהוא ראוי לאותה איצטלה. אבל אין הדבר תלוי רק בזה, זה תלוי גם בכך שאתה הוא האדם הגדול בעם, תעניק לו כח ועוז שיוכל להנהיג את העם בדרך הנכונה. "וסמכת ידך עליו ונתת מהודך עליו", שאתה תהדר אותו בכל

אחרת כדי לחפש עבודת מלמדות, ולהינצל מההשפלה ומהכאב שחוזה בעקבות התנכלותו של ראש הקהל. על עבודת רבנות חילופית לא חשב מחמת שפלותו. אף מלבושים כראוי לרב לא היה לו, אלא הלך בבגדים קרועים ומבוזים.

למחרת היום נטל תרמילו ומקלו ויצא לדרך. בדרכו פגש רבי שלמה את גדול הדור רבי יוסף שטרן, שהיה אז מהגדולים והמפורסמים שבדור. שאלו רבי יוסף לאן מועדות פניו? תוך שהוא גוער על מראהו שאינו יאה לכבוד התורה ולמעמדו כרב העיר קוליקוב. סיפר לו רבי שלמה בתגובה את אשר קרהו וכי הוא מחפש לו איזה עבודת מלמדות להשתכר ממנה.

אמר רבי יוסף לרבי שלמה, שקרוב משפחתו, ר' אפרים זלמן מבראד, אמר לו כי מחפש הוא לשכור מלמד לילדיו, וכעת שרואה הוא אותו, יודע כי יתאים החיבור הזה ביניהם. ועל כן עצתו שיסע לעיירה בראד וישיג שם את מבוקשו.

נתן רבי יוסף המלצה לרבי שלמה, ותיכף משבא לבראד פקד רבי שלמה את ביתו של ר' אפרים זלמן ונתן לו כתב ההמלצה ביזו. כשקרא ר' אפרים זלמן את דבריו של ר' יוסף, השתומם שעילוי שכזה לכוש בבגדים קרועים ובלויים, ואז סיפר לו ר' שלמה את קורות חייו עד שהביאו להיות מלמד. תיכף באותו הרגע עלתה לו מחשבה לקבל את רבי שלמה כמגיד וראב"ד בעיירה במקום להיות מלמד לילדיו. משרה זו היתה חשובה עד מאד בעיירה בראד, עוד יותר ממשרת הרב, שכן היה על נושא משרה זו לחתוך את כל דברי הקהילה בבהירות ויראת שמיים.

מחשבה זו שמר ר' אפרים זלמן בליבו, ודאג להשאיר את רבי שלמה בביתו לכל יציא ממנו, על מנת שלא יתבזה ולא יראוהו אנשי הקהילה הרואים לעיניים בלבד, ויחשבו כי איש שנראה שפל אינו ראוי לשאת במשרה כבודה. בינתיים אמר לו לרבי שלמה כי יקצה לו חדר ועליו לנוח מעמל הדרך. ושאלו לגבי המלמדות? אמר לו: כי ראשית עליו לנוח וללמוד ביישוב הדעת והקצה לו ספרים. ובינתיים קרא רבי אפרים זלמן לחייט שיקח את מידותיו של רבי שלמה לתפור לו חליפה נאה ומכובדת ממשי כפי שנהוג היה. ואמר לרבי שלמה שכיון שהוא בביתו והוא תלמיד חכם – ראוי שיעטה בגדים חדשים. וכך העניק לו מלבושים שהרחיבו דעתו והתאימו לגדולי ארץ.

רבי שלמה שב ודחק ברבי אפרים זלמן שיגיד לו האם מקבל הוא אותו למשרת המלמד? אך ר' אפרים זלמן דחה ואמר כי רוצה הוא שיפגוש את רב העיירה – רבי מאיר תאומים שיבחנו ויאמר האם ראוי הוא לשמש כמשרת המלמד,

המסר הטמון בסיפור זה הוא שפעמים רבות דווקא הדבר אשר מהווה חסרון אצלנו מתברר בסוף כתועלת גדולה עבורנו ועבור סביבתנו.

לא תמיד מה שנתפס בעיניך כחסרון הוא באמת כזה! פעמים קורה שדווקא החסרון שלך הוא כח הברכה שלך.

כיצד להתייחס לתקופות שונות בחיים?

באמת, כל יהודי מוצא את עצמו מתמודד עם תקופות שונות בחיים, מהם טובות יותר ומהם פחות.

הבה נראה את המבט שהעניק המגיד הנודע הגר"י גלינסקי כלפי הדברים.

נאמר בפסוק "והניף את העומר לפני ה', לרצונכם [אם תקריבו כמשפט, זה יהיה לרצון לכם (רש"י)], ממחרת השבת [ממחרת יום טוב הראשון של פסח (רש"י)] יניפנו הכהן. וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה... והקרבתם מנחה חדשה לה'" (ויקרא כג, יא-טז). ופירש רש"י: "מנחה חדשה", היא המנחה החדשה שהובאה מן החדש. ואם תאמר הרי קרבה מנחת העומר, אינה כשאר כל המנחות. שהיא באה מן השעורים, ומנחת הביכורים באה מלחם חיטים חמץ.

תורה, כידוע, מלשון הוראה (זוהר ח"ג נג, א) ומצאתי ב"שם משמואל" (פרשת צו, לחוהמ"פ) רעיון נפלא.

לכל אדם יש תקופות גאות ושפל, עלייה וירידה, ימי אהבה וימי שנאה. לחם חיטים, ועוד חמץ, הוא מאכל אדם מעולה. השעורים, כידוע, הם מאכל בהמה (סוטה ח, ב), ומזיק לאדם (ברכות לו, א).

יש בני אדם המשימים עצמם כבהמה (חולין ה, ב), שהם דכאי רוח (רש"י). כלומר, יש תקופות בהן האדם בדיכאון, מצב רוחו ירוד, חש עצמו בשפל המדרגה. מה תקנתו? התורה מורה: "ממחרת השבת", תזכרו שאתם אחרי יציאת מצרים. ומה מורה יציאת מצרים? שגם אם שקועים בתהום המצולה ואין רואים שום סיכוי להיחלץ ממנה, אין לאבד את התקווה, ונושעים בדרך מופלאה. שהרי עם ישראל היה שקוע במ"ט שערי טומאה, וידוע שנגזרו עליהם ארבע מאות שנות שעבוד, ולפניהם עוד מאה ותשעים שנה, ואין סיכוי שיחזיקו מעמד, מבחינה רוחנית וגשמית כאחד. אבל לא הזניחו את התבדלותם מהמצרים, ולא שינו שמם, לבושם ולשונם, והיו להם מגילות שחזקו לבם לקראת גאולתם (שמות רבה ה, יח), ונושעו – על כן, "ממחרת השבת יניפנו הכהן", לדעת שגם ממצב זה תיתכן תנופה והגבהה, לאור לקח יציאת

מיני הידור ויופי, ואז ממך יראו וכן יעשו כל עדת ישראל. אם אתה תתן לו את הכבוד הראוי למנהיג ישראל למען ישמעו כל עדת בני ישראל, הוא יוכל להעיד הדת על תילה. כי כבוד הרב תלוי בכבוד שהגדולים והחשובים שבעיר יעניקו לו, שאם הגדולים מכבדים אותו, בזה מגדילים כבודו מול כל אנשי העיר, ויהיו דבריו נשמעים.

למדנו יסוד נוסף נפלא ביותר. מלבד מה שצריך כל אדם להאמין בכוחותיו ויכולותיו מבחינה מעשית ראוי שיהיה מחובר לדמות גדולה ונערצת אשר תעמיד מולו באמון מלא את אשר יש בכוחו לעשות ולפעול ובכך יקל עליו להוציא את הדברים מהכח אל הפועל.

הדלי השלם והדלי הסדוק-מסר עמוק

ב. ישנו מעשה מפורסם המלמד אודות הכוחות האדירים והמופלאים שיש באותם התופסים עצמם כחסרים ופגומים עד כדי שלפעמים דווקא אותו פגם עצמו ממש, הוא התועלת והמעלה האדירה שלו.

היה זה כאשר בן כפר התגורר במעלה ההר ובכל יום היה צריך לטרוח מאוד לרדת מטה אל הבאר ולשאוב משם מים להביא אל ביתו, פעולה שהצריכה ממנו הרבה כוחות וזמן. יום אחד החליט הכפרי לשכור פועל כשואב מים על בסיס יומי והתנה עמו שבכל שבוע יקבל את שכרו.

לשואב המים היו שני דליים, האחד שלם והשני סדוק, כך שבכל יום היה ממלא את שניהם עד למעלה אך עד שהיה מגיע במעלה ההר דרך השביל המוביל היישר אל ביתו של אדונו, הדלי הסדוק היה נשאר רק עד חציו במים.

לאחר תקופה הביע את תסכולו בפני בעל הבית ועל רוע מזלו שאין לו שני דליים שלמים ומן הסתם גם אדונו אינו מרוצה כל כך שצריך הוא לילך יותר פעמים להביא מים שהרי עד שמתמלאת החבית הגדולה שבביתו לוקח זמן כי הרי דלי אחד סדוק והרבה מים נשפכים לו בדרך.

אלא שלהפתעתו הודה לו בעל הבית, ולפליאתו הסביר:

הבט נא יקירי על השביל המוביל ממעלה ההר, כאן בפתח ביתי עד למטה במקום באר המים... צד ימין של השביל מלא מהמורות וקוצים ואילו צד שמאל מלא בצמחיה ופרחים יפים. האם נתת דעתך כיצד קרה הדבר?

אין זה אלא מחמת הדלי הסדוק והשבור שברשותך אשר גרם בעצם ע"י טפטוף המים יום יום לאורך כל הדרך להצמיח פרחים יפים היוצרים נוי יפה לאורך כל השביל הקבוע המוביל אל ביתי.

מצדיע לעצמו בתזזית. בגו זקוף, בעמידה נוקשה, בכתפיים מורמות, בסנטר מוטה קדימה. סיים בחטף ופשט את המדים. אך דחפם לאמתחתו והזקיפים הגיעו ברוב המולה, נכונים ליום עבודה חדש.

ראיתי ותמהתי, החלטתי לברר פשר הדבר.

הציבו אותנו בשורות של חמישה, לצעוד אל היער לחטיבת העצים. פילסתי דרך ועמדתי לידו. הוא התעלם ממני.

התחלנו ללכת, ושאלתי: "מה זה היה? מה עשית בבוקר, לפני שכולם קמו?"

בתחילה חשש, ואחר כך ניאות להסגיר את סודו: "ראה", אמר, "הייתי מצביא בצבא הליטאי, פקדתי על חטיבות הגלנו לסיביר והפכנו לעבדים. אבל לא אבדה תקוותי שהמלחמה תסתיים וליטא תשתחרר ואחזור להיות גנרל מהולל. אבל חושש אני, שבינתיים יפעל הדיכוי האכזרי, וישכיחו ממני שאיני עבד אבוד אלא גנרל עטור תהילה. לכן הגנבתי עמי את המדים, ומפעם לפעם אני עוטה אותם ומדמיין לעצמי כאילו הייתי סוקר עתה מצעד צבאי העובר בסך, ומצדיע לגדודיו!"

לחיות עם "עתיד"

עוד סיפר הגר"י גלינסקי זצ"ל:

כשליטא נכבשה על ידי הקומוניסטים, הסתתרנו מפניהם. רוב התושבים התגוררו בדירות שכורות, ואני זכר שדירה שיש לה יציאה אחורית היתה יקרה יותר, כי חשבו שניתן לברוח מבעד היציאה האחורית. מאוחר יותר הוברר, שהציבו שם מארב.

הכלל, מצאתי מקלט בביתו של שוחט ומוהל, בדירה שיש לה יציאה אחורית, מפלט לעת מצוא. לומר שמצאתי מקלט, אין זה מדויק, כי הוא היה מבוקש עוד יותר ממני. ואכן, לילה אחד נשמעו הדפיקות האלימות מהן יגורנו.

לחשתי לו: "רבי אייזיק, עמוד הכן ליד הדלת האחורית, ואני אפתח ואראה את מי הם מבקשים".

פתחתי, וחששי התאמת. עמד שם קצין של הבולשת: "פה גר השוחט?!"

כחשתי: "לא". השחיטה הכשרה נאסרה ברוסיה.

לא יותר: "פה גר זה שחותך ילדים?" איזו הגדרה חותכת למהול! גם זו עברה על החוק כאן. אמרתי: "לא".

"דריי ניט קין קאפ", סינן באידיש שורשית, "איפה הוא??"

מצרים שעברנו. ואם כן, נתחיל בספירה לקראת ההתעלות המעותדת, ובסופה נקריב את לחם החמץ, סמל התעלותנו.

וזה הלקח, שנחיה עם העתיד. כמו שהיה שגור על לשונו של רבי עקיבא, שכל מה שה' עושה הכל לטובה. גם כשלא קיבל מקום לינה, ואריה טרף את חמורו ושועל טרף את תרנגולו והרוח כיבתה נרו, והתברר שניצל בכך מן הליסטים (ברכות ס, ב).

וכמו שסיפרו (בתנחומא, משפטים) שלפני שאונקלוס התגייר ביקש עצת דודו הקיסר אדריינוס למסחר, ואמר לו: תרכוש סחורה זולה שאינה מבוקשת, כי יגיע זמנה ותתייקר ותרוויח בה. התגייר, כי מצב בני ישראל בשפל המדרגה ולבטח יעלו מעלה מעלה.

חי עם העתיד!

ובאמת אם ידע האדם להביט אל נכון על חייו באספקלריא של תורה ואמונה, אזי חייו יהיו רגועים ושלווים יותר.

ובודאי שככל שייתפס עצמו בעיני עצמו כאדם בעל מעמד, שהרי הוא בן של מלך, אזי תתרומם הרגשתו עשרת מונים.

ובעניין זה נאמר - חכמה בגויים תאמין.

וכפי שהמשיך לספר הגר"י גלינסקי זצ"ל:

אינני אבוד-אני גנרל! אמר הקצין

שהיתי במחנה הסגר בסיביר. הרוסים הגלו לשם את אויבי המהפכה. אתם מבינים שאני סיכנתי את רוסיה הגדולה. אבל לא רק אותי ואת חברי. הם הגלו את צמרת המשטר והצבא הליטאי, לאחר שהשתלטו על המדינה. היו שם חמישה עשר גנרלים וארבעה עשר שרים ופקידים בכירים. אז, בעיתות מצוקה, מתגלה הטבע האמיתי. בני הישיבה עזרו זה לזה, והם גנבו זה מזה. טוב, זה בדרך אגב. העבידו אותנו בפרך. בשש בבוקר העירו, לארבע עשרה שעות עבודה רצופות. בערב חזרנו, רועדים מקור, מחולשה ומעייפות. אבל בני ישיבה אנו. יש להתפלל ערבית, ולקום מוקדם יותר ולהתפלל שחרית.

אני משכים קום, כל הגויים ישנים, ורואה בעבר השני של האולם את אחד הגנרלים קם ומעיף מבט חרד סביב. שעונים לא היו לנו, את השעה אפשר היה רק לנחש. בכל רגע עלולים לבוא הזקיפים ולהעיר. במהירות הבזק קם, הושיט ידו לצרורו, לבש בחטף את המדים הצבאיים המקומטים והדהויים, עם הדרגות על הכתפיים ויער המדליות, והחל

"אייזיק". אני קורא, "אתה יכול לבוא!"

אייזיק מגיח, חיוור כמו סיד. קצין הבולשת מגיף את הדלת אחריו וניגש לעניין: "אתה עושה ילדים ליהודים", עוד הגדרה. "לפני כמה שבועות נולד לי ילד. אשתי חולמת שאבא שלה דוחק בה לעשות את הילד ליהודי. תבוא מחר בתשע בבוקר לרחוב ברזני חמש. תראו אשה שיוצאת מהבית עם סל, זה סימן שהבית ריק. רק המשרתת נמצאת בו והיא בסדר. אתה תחתוך את הילד, ואתה תעזור לו". זו היתה הסנדקאות הראשונה שלי.

למחרת לא הלך השוחט לעבודה, וזה סיכון בפני עצמו. אם יפוטרו, ירעב ללחם. החליט שאם כבר, נלך לטבול לפני הברית. בוססנו חמשה קילומטרים בשלג עד לנהר. הוא חצב בקרח וטבל, אני טבלתי אחריו. כמעט ונסחפתי במים, בנס מצאתי את הפתח החצוב ועליתי, איזה קר היה.

חזרנו למרכז העיר. שעונים לא היו לנו. הלכנו לסניף הדואר. היה שם שעון גדול, ועוד דבר חשוב: היה שם תור ארוך. כי אם מוצאים ברוסיה אדם מובטל, מיד מתחקרים אותו. אם אין לו עבודה הוא פרזיט, עלוקה. אם יש ולא הלך, נאשם בחבלה בכלכלה. עמדנו בתור לאשנב אחד, ולפני שהגענו אל הפקיד הלכנו לתור אחר.

כשהתקרבה השעה הלכנו לרחוב ברזני, וראינו אשה יוצאת עם סל. הבית פנוי, אפוא. נכנסנו, המשרתת הראתה את עריסת התינוק, היה שם פתק, עם השם העברי באותיות רוסיות. המוהל מל ואמר את הברכות, אני הייתי הסנדק עם העמידה על הברכות.

המשרתת הופיעה: "הכל בסדר? בעל הבית אמר לא ללכת".

מה כעת?

הביאה לשולחן כיכר לחם, שלושה קילוגרמים. בחיים לא ראיתי כזו כיכר. הוציאה מחבת, אמרה: "זה חדש". שברה לתוכה תריסר ביצים, ספרתי. הדלקתי את האש, וטיגנה חביתה.

אמרתי לשוחט: "סעודת מצוה".

אמר: "תאכל".

אולי קיבל על עצמו תענית.

ישבתי ואכלתי לשובע, לראשונה מזה שבועות רבים. כיליתי הכל, עד תום.

בירכתי, ועמדנו לצאת. המשרתת עיכבה אותנו: "בעל הבית אומר שתקחו".

לא יאומן, אוצר השווה זהב, שק לחמים, שלושים וששה קילוגרמים. איני יודע מי שקל יותר, אני או השק.

אמרתי: "יפגוש בנו שוטר, ויצווה לפתוח את השק. ישאל מאיפה זה, מה אומר?"

החווירה: "לא, לא", לחשה. אסור שיחשדו שיש לקצין הבולשת קשר עם יהודים, ואיזה קשר.

עלה במוחי רעיון: "תני לי תלושי קניה בחנות הממשל".

האזרחים קנו בחנויות הרגילות. עמדו שעות בתור כדי להוכיח שאין כלום. הפקידים ואנשי הצבא והבולשת קנו בחנויות המיוחדות בהן היה כל טוב, ובמחירים נמוכים.

עשתה כן בשמחה, והיתה לנו רווחה למשך זמן רב.

חמישה שבועות עברו. הלכתי ברחוב, והנה קצין הבולשת מולי.

פניתי אליו: "אפשר לשאול אותך שאלה?"

החוויר. הסתכל סביב, ולחש: "מהר, מה רצונך?"

אמרתי: "ראה כמה אתה מבוהל. כמה הסתכנת בכך. מה עלול לקרות אם ייודע הדבר! למה עשית זאת, למה הסתכנת?"

ענה: "ראה, העם שלנו קיים שלושת אלפים שנה. נכון שכעת עובר הוא תקופה קשה, אבל זה כמו יום מעונן, העננים יתפזרו והשמש תזרח, זו תהיה גאוה להיות יהודי. ואני רוצה שבני ידע לאיזה עם הוא שייך, וימצא אליו את דרכו!"

זה נקרא לחיות עם העתיד!

לכל בן ישיבה, לכל אברך, ובעצם לכל אדם, יש זמנים קשים. במיוחד כשעורכים חשבון נפש, והמאזן לא מזהיר. ועלולים ליפול לייאוש, וזה אסור, וגם כוזב, כי העננים יתפזרו והשמש תזרח, וחייבים להחזיק מעמד עד אז.

וזה נקרא לחיות עם העתיד!

למדנו מכל האמור שלפי גודל הערך הפנימי הנמצא וקיים בפנימיותו של האדם בסולם הערכים ובמידות, כך הוא יגיב לדברים, הן לטוב והן למוטב.

ונביא דוגמא אחת בעניין זה.

נקיפות מצפון

"והאספסוף אשר בקרבו התאוה וישובו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכילנו בשר" (במדבר יא, ד). ביאר בספר

מהשיעור, עדיין הייתה בחיים. הוא נפרד ממנה, ורק לאחר מכן החזירה נשמתה לבוראה!

מי יוכל לתאר, בכמה כוחות נאזר רבי יצחק בשעה שמסר את השיעור, איך בכלל יכול היה להתרכז במסירתו, אך לעומת זאת, רואים עד כמה חשוב הלימוד דווקא בזמן קשה כל כך, עד שיכלה האישה הצדקנית להיות בטוחה שהקב"ה ישאיר אותה בעולם הזה, עד שיחזור בעלה מהשיעור.

דווקא בעמל וביגיעה

מבאר הרבי מקוצק ז"ע את המשנה (אבות ב, ד): "אל תאמר לכשאפנה אשנה – שמא לא תיפנה", לאמור, אם סבור האדם, שכאשר יתפנה מטרדותיו יוכל לשנות ולעסוק בתורה, גישתו מוטעית. וכי מי אמר לו שהקב"ה רוצה שיעסוק בתורה מתוך שלוה? שמא הוא מאותה שהקב"ה חפץ שילמדו וישנו דווקא מתוך "לא תיפנה"??...

אדם כזה כמו הגר"י טיקוצ'ינסקי, שהגיע למדרגה גבוהה זו, בוודאי למד כל ימיו מתוך "שלא תיפנה!"

יסוד גדול וחשוב לימדנו המשגיח הגאון הצדיק רבי ירוחם ממיר זצוק"ל:

"צריך אדם לדעת עיקר גדול: לא כמו שהעולם סוברים, שעיקר מטרת עבודת האדם – שיקנה מעלות ומידות ולקנות הרבה תורה ודעת, ואם היה ביכולתו לקנות הכול בקל ובלי עמל, אזי מה טוב היה... ורק בגלל שאין המציאות כן, לכך עלינו לקנות זאת 'אפילו' בעמל וקושי רב. לא! אין הדבר כן! וזאת היא הטעות שבדעת העולם. והאמת היא, כי עיקר עבודת האדם היא דווקא העמל והיגיעה והקושי! וזהו הנאמר: 'אדם לעמל יולד' (איוב ה, ז) – היינו שזהו כל המכוון והתכלית, וכל יצירת עולם הזה היא רק לעול על האדם, שעיקר המכוון שאדם יישא עול, וזהו 'עול מלכות שמים'" (עכ"ל).

למה מפרקים בשביל יום אחד?!

יסוד זה בא לידי ביטוי בדברי הרמב"ן, לאור הסברו של הגרא"א דסלר זצוק"ל.

כך נאמר בתורה: "ובהאריך הענן על המשכן... ושמרו... את משמרת ה' ולא יסעו" (במדבר ט, יט). וכתב הרמב"ן (שם): "יש שלא יעמדו רק לילה אחד ויסעו בבוקר אף על פי שהוא טורח גדול להם, ולפעמים יעמוד הענן יומם ולילה... והוא טורח גדול מן הראשון, כי היו העם סבורים שיעמדו שם.

יד יוסף' לגאון רבי יוסף צרפתי זצוק"ל את דברי הפסוק: והאספסוף אשר בקרבו – הערב רב שעלה איתם, הם התאוו תאוה – התאוו ושקעו בתאוותם זו. אולם בנוגע לבני ישראל תיכף אחר שנתאוו – וישבו ויבכו גם בני ישראל" – ליבם נקפם מיד, וישבו וחזרו בהם מתאוותם זו.

למדנו את היסוד שלפי גודל ועוצם הערכים הפנימיים הממלאים את ליבו ונפשו של האדם כך הוא מגיב לדברים. אפשר שברגע של נפילה ייכשל האדם אך השאלה הגדולה היא מה וכיצד הוא ירגיש לאחר מכן, וכאמור בעניין "האספסוף" לעומת "בני ישראל". ככל שימלא האדם עצמו ברוחניות ובערכים פנימיים כך ישפיעו הדברים עליו ועל התייחסותו לכל הקורה אותו.

כמוכן שיש בזה מדרגות רבות ולא באנו אלא לעורר את ערכם וחשיבותם של הדברים.

וכפי שנראה מהעובדה הבאה:

התאוה מול העצלות

היה זה בשעת ליל מאוחרת, כשהרה"ק רבי יצחק מוורקא זיע"א נייער משנתו, וחשקה נפשו להריח מעט טבק. הוא רצה לקום ממיטתו, ליטול את קופסת הטבק מעם השולחן ולהריח, אולם קול פנימי עצר אותו מלקום: "וכי בעל תאוה כזה אני, עד שאקום ממיטתי כדי להריח מעט טבק באמצע הלילה?" הטיח בעצמו דברי תוכחה ונותר שוכב.

אך אז עלה בליבו קול פנימי אחר, ושאל בתייה: "וכי מניין לי שהקול הראשון מקורו במידה טובה של דיכוי התאוות? אולי קול העצלות הוא זה, שקורא לי להימנע מאמץ ומהטורח הכרוכים בקימה מהמטה?" רגעים מספר התחבט הרבי בשאלה מה לעשות, אחר קם ממיטתו, נטל את קופסת הטבק מהשולחן, אולם לא הריח.

כך שבר הרבי את מידות התאוה והעצלות גם יחד.

החזרת הנשמה לאחר השיעור...

הגאון רבי משה טיקוצ'ינסקי זצ"ל סיפר על אמו הצדקנית ע"ה, בשעה שנטתה להיפטר מן העולם. בעלה, הגאון רבי יצחק זצ"ל, היה צריך ללכת למסור את שיעורו הקבוע, והוא נמנע מללכת בשעה קשה זו. אמרה לו זוגתו השוכבת על ערש דוו: אל תימנע מהקביעות, אחכה לך עם יציאת הנשמה עד שתחזור מן השיעור---וכך היה! כשחזר

כל דבר טוב נקנה בקשיים: ארץ ישראל, התורה, חינוך הילדים ועוד ועוד, כי "אדם לעמל יולד" כל קדושה שנרכשה בעולם הזה, כדי להופכה לקניין צריך להתיישר.

וכלשונו של ה'חובות הלבבות' (שער התשובה פרק י'): "ומי שרוצה להגיע לרצון בוראו – ייכנס מן הפתח הצר שייכנסו ממנו החסידים הסובלים".

ויהי רצון שנזכה לקבל עלינו עול מלכות שמיים באמת.

ופרקו העגלות והניחו משאם כמנהג הבאים מן הדרך, ובהעלות הענן יחזרו לטעון... "עכ"ל.

למקרא דברי הרמב"ן, אנו תמהים: למה ציווה בורא העולם להתייגע בפריקה וטעינה, ומה הנהגה זו באה ללמדנו?

משיב הגרא"א דסלר זצוק"ל: "כל זה היה נחוץ לשם חינוך לקבלת עול תורה, ואנו יכולים ללמוד מזה לדורות, שהחושב לישב בשקט ובשלווה עם כל הנוחיות ואז יעבוד את ה' – טועה הוא טעות גדולה. רק לאחר שיקנה את ההסתגלות לישא עול כבד בתנאי החיים באופן קיצוני – רק אז תיתכן אצלו קבלת התורה".

דברי תורה אילו נכתבו לעילוי נשמת כל נשמות ישראל שאין מי שינציח את זכרם

ת.נ.צ.ב.ה